

met zijn oorlogspractijk zooals tijdens de oorlog, niet het geringste gemeen.....In het tegenwoordige imperialistische milieu kunnen in het geheel geen nationale verdedigingsoorlogen meer voorkomen, en iedere socialistische politiek, die van dit bepaalde historische niveau afziet, die zich midden in de wereldmaalstroom enkel door de geïsoleerde gezichtspunten van één land laat leiden, is van begin af aan op zand gebouwd."

Aan deze opvatting hield Rosa Luxemburg tot het einde toe vast, niet tot de geringste concessie tegenover Lenin te bewegen; en na de Russische revolutie en de daadwerkelijke doorvoering van de politiek van het zelfbeschikkingsrecht der naties, vraagt zij opnieuw in haar werk over de "Russische Revolutie", waarom de bolsjewiki toch met zulk een hardnekkigheid en starre consequentie aan de parolen van het zelfbeschikkingsrecht vasthielden, daar dit toch "in volkomen tegenspraak tot hun overig politiek centralisme, evenals tot hun handelwijze, die zij tegenover de overige democratische grondvragen hebben aangenomen, staat.....De tegenspraak, die hier naar voren springt, is des te onbegrijpelijker, waar het bij de democratische vormen van het politieke leven in elk land inderdaad om hoogst belangrijke, zelfs onmisbare grondslagen van de socialistische politiek gaat, terwijl het fameuze "zelfbeschikkingsrecht" der naties niets dan kleinburgerlijke fraseologie en humbug is."

Rosa Luxemburg verklaart zich deze verkeerde nationaliteiten-politiek van Lenin als een "soort opportunisme", om "de vele vreemde nationaliteiten in de schoot van het Russische Rijk aan de zaak der revolutie te kluisteren", overeenkomstig het opportunisme tegenover de boeren, "wier landhonger gestild werd door het parool van de directe in bezit neming van de aan de adel toebehoorende grond en bodem en die daardoor aan de vaan van de revolutie moesten worden gekluisterd." In beide gevallen is naar haar meening "de berekening er helaas volkomen naast. In tegenstelling met de verwachtingen der bolsjewiki....., benutte de eene na de andere van de (bevrijde) 'naties' de pas geschonken vrijheid om zich als doodsvijandin van de Russische revolutie tegen haar met het Duitsche imperialisme te verbinden en onder deze bescherming de vaan der contra-revolutie naar Rusland zelf te voeren.....Weliswaar zijn het niet de 'naties' die deze reactionaire politiek voerden, maar alleen de burgerlijke en kleinburgerlijke klassen,.....die het nationale zelfbeschikkingsrecht in een werktuig van hun contra-revolutionaire klassepolitiek deden verkeeren. Maar.....daarin ligt juist het utopisch-kleinburgerlijk karakter van deze nationalistische frase, dat hij in de rauwe werkelijkheid der klassenmaatschappij.....zich eenvoudig in een middel der burgerlijke klassenmaatschappij verandert." Dat de bolsjewiki de vraag der nationale bestrevingen en afscheidingstendensen midden in de revolutionaire strijd wierpen, heeft volgens Rosa Luxemburg "de grootste verwarring in de rijen van het socialisme gesticht;.....De bolsjewiki hebben de ideologie geleverd, die de veldtocht der contra-revolutie heeft gemaskeerd, zij hebben de positie van de bourgeoisie versterkt en die van de proletariërs verzwakt.....De bolsjewiki was het beschoren, met de frase van de zelfbeschikking der naties, koren op de molen der contra-revolutie te leveren en daarmee een ideologie niet enkel voor de nederwerping der Russische revolutie zelf, maar voor de beraamde contra-revolutionaire liquidatie van de geheele wereldoorlog te leveren." ("Die Russische Revolution").

Waarom, om opnieuw met Rosa Luxemburg te vragen, legde Lenin zich met zulk een hardnekkigheid toe op het parool van de zelfbeschikking der naties en dat van de bevrijding der onderdrukte volkeren? Zonder twijfel is dit parool in tegenspraak met de eisch van de wereldrevolutie en evenals Luxemburg had ook Lenin belang bij het uitbreken der wereldrevolutie, omdat hij, zoals alle Marxisten uit die tijd, er niet aan geloofde, dat Rusland, als het op zich zelf was aangewezen, zich revolutionair zou kunnen handhaven. In overeenstemming met de uitspraak van Engels: "Als een Russische revolutie tegelijkertijd een Europeesche proletarische revolutie doet ontstaan, dan kan het huidige Russische gemeenschappelijk bezit tot uitgangspunt van een communistische ontwikkeling dienen," was het voor Lenin niet alleen duidelijk, dat de bolsjewiki in Rusland de macht moesten veroveren, maar ook, dat de Russische revolutie tot Europeesche- en daarmee tot wereldrevolutie moest worden, wilde zij naar het socialisme leiden. Uit hoofde van de door de wereldoorlog gegeven objectieve situatie kon Lenin zich evenmin als Rosa Luxemburg voorstellen, dat Rusland zich tegenover de kapitalistische machten staande zou kunnen houden, als de revolutie niet haar voortzetting in West-Europa zou vinden. Het was voor Rosa Luxemburg zeer onwaarschijnlijk, dat "de Russen zich in deze heksenketel zouden kunnen staande houden," en dit niet alleen uit hoofde van haar ervaringen met- en haar wantrouwen tegen lieden als Lenin en Trotski en hun dwaze fraseologie van het zelfbeschikkingsrecht der naties, hun concessie-politiek tegenover de boeren, enz., niet alleen wegens de imperialistische aanvallen tegen de Russische revolutie en nog veel minder vanuit een standpunt dat door de sociaal-democratie gepropageerd werd, die statistisch bewees, dat de achterlijke economische ontwikkeling van Rusland noch de revolutie rechtvaardigde, noch het socialisme toeliet, maar in de eerste plaats, zoals ze vanuit de gevangenis schreef, "omdat de sociaal-democratie in het hoog ontwikkelde Westen uit hondsjammerlijke lafaarden bestaat, en de Russen, rustig toekijkend, zullen laten doodbloeden." Zij is vóór de bolsjewistische revolutie, hoe zeer zij de bolsjewiki ook vanuit het oogpunt van wereld-revolutionaire noodzakelijkheden bekritiseert en ze probeert hun terugtochten steeds tot het te kort schieten van het West-Europeesche proletariaat terug te brengen. "Ja," schrijft ze in een brief aan Louise Kautsky: "natuurlijk maken de bolsjewiki het mij nu ook niet naar de zin met hun vredesfanatisme (Brest Litowsk). Maar tenslotte....zij dragen niet de schuld. Zij zijn in een noodtoestand, hebben alleen de keus tusschen twee pak slaag en ze kiezen het kleinste. Verantwoordelijk zijn anderen, dat van de Russische revolutie de duivel profiteert." En in haar werk "De Russische Revolutie" rechtvaardigt zij de bolsjewiki opnieuw: "Mogen de Deutsche regeerings-socialisten huilen, dat de heerschappij der bolsjewiki een caricatuur is van de dictatuur van het proletariaat. Als zij het was of is, dan alleen, omdat ze juist een product was van de houding van het Deutsche proletariaat, die een caricatuur van de socialistische klassenstrijd was."

Rosa Luxemburg stierf te vroeg om te zien, dat de bolsjewistische politiek, al hield hij ook op de revolutionaire beweging te bevruchten, toch in staat was, de heerschappij der bolsjewiki in het raam van het staatskapitalisme te verzekeren. "Blijft de Deutsche revolutie uit", schreef Liebknecht vanuit de gevangenis ("Nachlass"), in overeenstemming met Rosa Luxemburg, "dan blijft voor de Russische revolutie de keus: revolutionaire ondergang of een smadelijk leven van schijn en

bedrog." De bolsjewiki kozen het laatste. "Er zijn in Rusland communisten", schrijft Eugen Varga in 1921 in zijn boek over "De economisch-politieke problemen van de proletarische dictatuur" (Die wirtschafts-politischen Probleme der proletarischen Diktatur), "die genoeg hebben van het lange wachten op de Europeesche revolutie en zich definitief op een geïsoleerd Rusland willen inrichten. Met een Rusland, dat de sociale revolutie der andere landen als een voor hem vreemde aangelegenheid zou beschouwen, ... zouden de kapitalistische landen wel is waar in vredelievende nabuurschap kunnen leven. Zulk een afsluiting van het revolutionaire Rusland zou de gang der wereldrevolutie vertragen."

De nationaliteiten-politiek van Lenin heeft de heerschappij der bolsjewiki niet uitgeschakeld. Weliswaar zijn groote gebieden afgescheiden gebleven, en tot reactionaire staten geworden, maar hechter dan ooit is de macht van de bolsjewistische staat. Schijnbaar heeft de leninistische lijn voor Rusland zijn juistheid bewezen, en waren de waarschuwingen van Rosa Luxemburg ongegrond. Dit echter alleen in zoverre als het om de machtspositie van het bolsjewistische staatsapparaat gaat, echter in geen geval vanuit het standpunt der wereldrevolutie gezien, het standpunt dat de grondslag vormde van de strijd tusschen Luxemburg en Lenin. Wel bestaat het bolsjewistische Rusland nog, maar niet als dat, wat het was in het begin, niet als uitgangspunt der wereldrevolutie, maar als een tegen haar gericht bolwerk. Het Rusland, dat Rosa Luxemburg en ieder revolutionair met haar had gevierd, is te gronde gegaan; wat gebleven is, is een Rusland, waarvan Rosa Luxemburg reeds in 1918 in de "Spartacusbrieven" kon vreezen: "Als een onheilspellend spook nadert.... een bondgenootschap der bolsjewiki met Duitsland. Een verbond der bolsjewiki met het Duitsche imperialisme, zou de meest verschrikkelijke moreele slag zijn voor het internationale socialisme.....Met de groteske paring tusschen Lenin en Hindenburg zou de moreele lichtbron in het Oosten zijn uitgedoofd.....socialistische revolutie.....onder voogdij van het duitse imperialisme.....dat zou het monsterachtigste zijn wat wij nog konden beleven. En bovendien zou het zijn.....zuivere utopie.....Iedere politieke ondergang der bolsjewiki in een eerlijke strijd tegen de overmacht en wangunst van de historische situatie, was te verkiezen boven deze moreele ondergang."

Al is de langdurige vriendschap van het leninistische Rusland met het Hindenburg-Duitschland ook tijdelijk vertroebeld, al geeft de bolsjewistische dictatuur er tegenwoordig ook de voorkeur aan op de fransche bajonetten in het bijzonder en op de volkenbond in het algemeen te steunen, dan brengt hij tegenwoordig toch openlijk in practijk waarvoor hij het in principe al steeds heeft opgenomen en wat Boecharin op het vierde wereldcongres van de Komintern op de volgende duidelijke wijze uitdrukte: "Er bestaat geen principieel verschil tusschen een leening en een militair verbond. Wij zijn reeds zoo gegroeid, dat we een militair verbond met een andere bourgeoisie kunnen sluiten, om door middel van deze burgerlijke staat een ander burgerdom neer te slaan." Bij deze vorm van landsverdediging, d.w.z. een militair verbond met burgerlijke staten is het plicht der partijgenooten van een land dit blok naar de overwinning te helpen voeren."

In de groteske paring tusschen Lenin en Hindenburg, tusschen de kapitalistische- en de belangen van de bolsjewistische machthebbers, weerspiegelt zich dan ook de teruggang van de wereldrevolutionaire golf, die nu nog niet is afgelopen. De zich om Lenins naam scharende arbeiders

dersbeweging is een speelbal van de kapitalistische politiek en tot geen enkele revolutionaire handeling in staat. De tactiek van Lenin, - de uitbuiting van de nationale bewegingen voor wereldrevolutionaire doeleinden - heeft geschiedkundig bewezen verkeerd te zijn. De waar-schuwingen van Rosa Luxemburg waren gerechtvaardigder, dan haar ooit aangenaam kan zijn geweest.

De "bevrijde" naties vormen een fascistische gordel rondom Rusland. Het "bevrijde" Turkije slacht, met de het door Rusland gele-verde wapens, de communisten af. Het in zijn nationale bevrijdings-strijd door Rusland en de Derde Internationale gesteunde China (1) wortt zijn arbeidersbeweging af naar het voorbeeld der Parijsche Com-mune. Duizenden en nog eens duizenden arbeiderslijken bevestigen de opvatting van Rosa Luxemburg, dat de frase van het zelfbeschikkings-recht niets anders dan "kleinburgerlijke humbug" is.

Hoezeer de "strijd voor de nationale bevrijding een strijd voor de democratie is", bewijzen wel de nationalistische avonturen van de Derde Internationale in Duitschland, die ook tot de voorwaar-den voor de fascistische zege behooren. Men heeft de arbeiders zelf tot fascisten opgevoed, doordat men tien jaar lang met Hitler gecon-curreerd heeft om het werkelijke nationalisme. En naar aanleiding van het Saar-plebisciet viert Litwinow in de volkenbond de overwinning van de gedachte van Lenin inzake de zelfbeschikking der volkeren.

De houding van Lenin tegenover het nationale vraagstuk en het daarmee verbonden oorlogsprobleem is, buiten de uit het leninis-tische opportunistische voortvloeiende inconsequentie, tegelijkertijd vol tegenstrijdigheden. Gedurende een imperialistische oorlog moet, vol-gens Lenin, het proletariaat voor de nederlaag van het eigen land zijn. Heeft deze plaats gehad, dan moeten de arbeiders wederom hun bourgeoisie ondersteunen in zijn strijd voor de nationale bevrijding. En als dan de "onderworpen natie" met behulp van het proletariaat weer tot een gelijkgerechtigde natie geworden is, dan hebben de arbeiders opnieuw de landsverdediging af te wijzen. Zoo waren dan ook 1914 - 1918 de bolsjewiki wat Duitschland betreft tegen de vaderlandsverdediging. 1919 - 1923 waren zij voor de vaderlandsverdediging en de nationale bevrijding van Duitschland. Nu, nu Duitschland, dank zij de hulp van het proletariaat weer tot een imperialistische macht is geworden, nu zijn zij opnieuw tegen de vaderlandsverdediging in Duitschland -- en ervóór in Frankrijk en de andere, voor het moment met Rusland sym-pathieseerende landen. En morgen, -- waartegen of waarvoor zij morgen zullen zijn, hangt van de machtsconstellatie voor de toekomstige we-reldoorlog af, die Rusland als bondgenoot van deze of gene machtsgroep zal zien. Dat dit niets met marxistische klassenstrijd heeft te maken, dat beijverde Rosa Luxemburg zich om aan te toonen.

Lenin was een practisch politicus. Wezenlijk onderscheidde hij zich van de theoretici van de Tweede Internationale alleen als tacticus. Dat wat de eenen langs democratische weg wilden bereiken, probeerde hij langs revolutionaire weg te verkrijgen; niet met de bek in het parlement, maar met geweld op het werkelijke veld van de klas-senstrijd wilde hij voor de arbeiders het socialisme bevechten. Door middel van zijn partij wilde hij de revolutie voor de massa's maken, doordat de partij de massa's voor zich won. De macht moest in handen van de bolsjewiki komen, opdat de russische uitgebuitenen bevrijd zou-den kunnen worden.

(1) Zie ook: "De ontwikkeling van de buitenlandsche politiek van Rus-land, 1917 - 1935", dat vele hier aangeduide gebeurte-nissen iets uitvoeriger beschrijft.

bracht, wil het tot socialisme geraken. Hier interesseert ons echter alleen, dat de bolsjewiki met behulp van de boerenmassa aan de macht konden komen. En verder, dat zij meenden, dat het voldoende was de politieke en economische commandoplaatsen bezet te hebben, om, met een juiste politiek, naar het socialisme te komen. Wat door achterlijke toestanden aan de bolsjewiki was opgedrongen, de meest verregaande centralisatie van alle macht en de gedane concessies aan de boeren, dat scheen hen toe als hun eigen, verstandige, succesvolle politiek, die zij ook internationaal dachten aan te wenden.

Lenin had de bewegingswetten van de russische revolutie reeds lang voor de uitbarsting met groote duidelijkheid vooruitgezien en zijn geheele theorie en practijk was op deze russische toestand ingesteld. Daarvandaan zijn op de spits gedreven centralisme, zijn belijste opvatting over de rol van de partij, zijn aanvaarden van de Hilferdingsche socialisatie-ideeën en ook zijn stellingname tegenover het nationale vraagstuk. Al kon Rosa Luxemburg ook, als kenner van de russische toestanden, de politiek van Lenin heel goed begrijpen, en de grondslag daarvan uitstekend marxistisch ontleden, ook al kon zij, zolang de bolsjewiki inderdaad een revolutionaire kracht voor de geheele wereld waren, dit alles als onvermijdelijk op de koop toenemen, zij keerde er zich toch met alle macht tegen, dat men uit deze speciaal russische situatie een recept wilde maken om de wereldrevolutionaire taak van de arbeiders op te lossen. "Het gevaarlijke begint daar," - zegt zij van de politiek van Lenin - "waar de bolsjewiki van de nood een deugd maken, en hun, door deze noodlottige voorwaarden opgedwongen tactiek theoretisch in alle onderdeelen vastleggen en het aan het internationale proletariaat als toonbeeld van socialistische politiek ter nabootsing willen aanbevelen." ("De Russische Revolutie").

Waar het verbond tusschen boeren en arbeiders inderdaad, in overeenstemming met de verwachting van Lenin, de bolsjewiki de macht in handen had gespeeld, stelde hij het verloop van de wereldrevolutie zich nu ook als een soortgelijk proces voor, zij het ook op grootere schaal. De onderdrukte volkeren waren in de eerste plaats agrarische naties en de Communistische Internationale poogde in haar boerenpolitiek inderdaad de agrarische en de arbeidersbelangen naar de wereldmaatstaf samen te vatten, om ze, het russische voorbeeld volgend, tegenover het kapitaal te stellen, en dit zoo in wereldmaatstaf te overwinnen. De nationale bevrijdingsbewegingen in de koloniën en die van de nationale minderheden in de kapitalistische landen te ondersteunen, was eveneens belangrijk voor de bolsjewiki, omdat daardoor de imperialistische interventie van de kapitalistische landen in Rusland verzwakt werd.

De wereldrevolutie laat zich echter niet als een vergrootte copie van de russische revolutie behandelen. De avonturen van de Communistische Internationale in zijn pogingen, om zich in een arbeiders- en boeren-Internationale om te zetten, zijn als misgrepen bekend; zij bevorderden niet de revolutionaire beweging tegen het kapitalisme, maar verscheurden hem. Alles wat hiermee kon worden bereikt, was de beveiliging van de bolsjewistische staatsmacht in Rusland, door het winnen van een lange historische adem-pauze, die tot de ontwikkeling van een russische en internationale toestand leidde, zooals die op het oogenblik is.

De macht moest in handen van de bolsjewiki zijn, om het wereldkapitalisme revolutionair te overwinnen. De toeëigening van de politieke macht door de partij, was begin en eind van de politiek van Lenin. Zijn ten onrechte als bekwaam en beweeglijk gevierde, in werkelijkheid echter zuiver opportunistische politiek, gold in de eerste plaats de verovering van de macht voor de bolsjewistische partij.

Bij het uitbreken van de russische revolutie was het russische burgerdom niet in staat, de overgenomen macht te houden, omdat het niet in staat was, het boerenvraagstuk revolutionair op te lossen. Dit bleef de bolsjewiki voorbehouden. "Wij hebben als niemand anders de burgerlijk-democratische revolutie tot aan het einde toe doorgevoerd," - zette Lenin ter gelegenheid van de vierde verjaardag van de Octoberrevolutie uiteen, en deze revolutie werd doorgevoerd met behulp der boeren. De bolsjewiki hadden de macht en balanceerden de tegenstellingen tusschen de arbeiders en boeren steeds zoo uit, dat zij de macht konden behouden. Voor het instandhouden van deze macht werd de zig-zag-politiek die uit de geschiedenis van de derde Internationale de geschiedenis van zijn crisissen en zijn ondergang maakte, zoowel in russische als in internationale maatstaf doorgevoerd. De eerste concessies aan de boeren waren voor Rosa Luxemburg reeds voldoende om de noodzakelijke ontwikkeling van Rusland in grove trekken vooruit te zien; -als de wereldrevolutie aan deze "zondeval" de terugwerkende kracht niet zou ontnemen. "Het parool - directe inbezitneming en verdeling van de grond en bodem door de boeren", schreef Rosa Luxemburg, "moet juist in tegenovergestelde richting werken. Het is niet alleen geen socialistische maatregel, maar het snijdt de weg daarheen af." Rosa Luxemburg wist niet (zij bevond zich toen in de gevangenis), dat de boeren het land verdeelden, nog voordat de bolsjewiki het parool daartoe gaven, en/alleen wettelijk bekrachtten, wat in de praktijk reeds was gebeurd. /deze/ De spontaniteit van de boerenmassa's was ook hier sneller dan het parool van de "Dragers van het revolutionaire bewustzijn", waar de bolsjewiki zich voor hielden.

De bolsjewiki wilden de burgerlijke revolutie echter consequent ten einde voeren en daartoe behoort ook de verandering van de boeren in landelijke loonarbeiders, de kapitalisatie van de landbouw. Dit proces is nog in volle gang en wordt als collectivisatie in de wereld gevierd; het is nog niet afgesloten en kan ook waarschijnlijk niet zonder nieuwe maatschappelijke schokken eindigen. Schijnbaar echter kunnen de Leninisten tegenover Rosa Luxemburg bewijzen, dat zij ongelijk had, als zij aannam, dat zonder de wereldrevolutie het bolsjewisme aan het boerenvraagstuk ten onder moest gaan. Echter moeten zij met dit bewijs dan tevens aantonen dat het bolsjewisme inderdaad naar het socialisme heeft geleid. Wat echter in Rusland bestaat, is het staatskapitalisme. Ook al noemt men het socialisme, het blijft toch het loonarbeid-uitbuitende staatskapitalisme en daarmee is de vrees van Rosa Luxemburg, zij het ook in andere vorm, werkelijkheid geworden.

De boerenbewegingen in de eerste jaren van de russische revolutie dwongen de bolsjewiki, indien zij aan de macht wilden blijven, een richting uit, die de wereldrevolutie noodzakelijk moest belemmeren en die in Rusland niets anders mogelijk maakte, dan een staatskapitalisme, dat door het proletariaat revolutionair ten val moet worden ge-

bracht, wil het tot socialisme geraken. Hier interesseert ons echter alleen, dat de bolsjewiki met behulp van de boerenmassa aan de macht konden komen. En verder, dat zij meenden, dat het voldoende was de politieke en economische commandoplaatsen bezet te hebben, om, met een juiste politiek, naar het socialisme te komen. Wat door achterlijke toestanden aan de bolsjewiki was opgedrongen, de meest verregaande centralisatie van alle macht en de gedane concessies aan de boeren, dat scheen hen toe als hun eigen, verstandige, succesvolle politiek, die zij ook internationaal dachten aan te wenden.

Lenin had de bewegingswetten van de russische revolutie reeds lang voor de uitbarsting met groote duidelijkheid vooruitgezien en zijn geheele theorie en practijk was op deze russische toestand ingesteld. Daarvandaan zijn op de spits gedreven centralisme, zijn beslissende opvatting over de rol van de partij, zijn aanvaarden van de Hilferdingsche socialisatie-ideeën en ook zijn stellingname tegenover het nationale vraagstuk. Al kon Rosa Luxemburg ook, als kenner van de russische toestanden, de politiek van Lenin heel goed begrijpen, en de grondslag daarvan uitstekend marxistisch ontleden, ook al kon zij, zolang de bolsjewiki inderdaad een revolutionaire kracht voor de geheele wereld waren, dit alles als onvermijdelijk op de koop toenemen, zij keerde er zich toch met alle macht tegen, dat men uit deze speciaal russische situatie een recept wilde maken om de wereldrevolutionaire taak van de arbeiders op te lossen. "Het gevaarlijke begint daar," - zegt zij van de politiek van Lenin - "waar de bolsjewiki van de nood een deugd maken, en hun, door deze noodlottige voorwaarden opgedwongen tactiek theoretisch in alle onderdeelen vastleggen en het aan het internationale proletariaat als toonbeeld van socialistische politiek ter nabootsing willen aanbevelen." ("De Russische Revolutie").

Waar het verbond tusschen boeren en arbeiders inderdaad, in overeenstemming met de verwachting van Lenin, de bolsjewiki de macht in handen had gespeeld, stelde hij het verloop van de wereldrevolutie zich nu ook als een soortgelijk proces voor, zij het ook op grootere schaal. De onderdrukte volkeren waren in de eerste plaats agrarische naties en de Communistische Internationale poogde in haar boerenpolitiek inderdaad de agrarische en de arbeidersbelangen naar de wereldmaatstaf samen te vatten, om ze, het russische voorbeeld volgend, tegenover het kapitaal te stellen, en dit zoo in wereldmaatstaf te overwinnen. De nationale bevrijdingsbewegingen in de koloniën en die van de nationale minderheden in de kapitalistische landen te ondersteunen, was eveneens belangrijk voor de bolsjewiki, omdat daardoor de imperialistische interventie van de kapitalistische landen in Rusland verzwakt werd.

De wereldrevolutie laat zich echter niet als een vergrootte copie van de russische revolutie behandelen. De avonturen van de Communistische Internationale in zijn pogingen, om zich in een arbeiders- en boeren-Internationale om te zetten, zijn als misgrepen bekend; zij bevorderden niet de revolutionaire beweging tegen het kapitalisme, maar verscheurden hem. Alles wat hiermee kon worden bereikt, was de beveiliging van de bolsjewistische staatsmacht in Rusland, door het winnen van een lange historische adem-pauze, die tot de ontwikkeling van een russische en internationale toestand leidde, zooals die op het oogenblik is.
